

Risk Raporlamasına İlişkin Kuramsal Yaklaşım¹

Seçkin GÖNEN

Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü

Prof. , Dokuz Eylül University Faculty of Economics End Administrative Sciences

orcid.org/0000-0001-5962-7375

seckin.gonen@deu.edu.tr

Öz

Risk, belirli bir zaman aralığında gerçekleşmesi beklenen zarar, kayıp, tehlike veya hasar olmasına yönelik belirsizlik içeren unsur olarak tanımlanmakta ve olumlu ve olumsuz sağlayacağı kazanç ve kayıpları ifade eden fırsat ve tehditlerden oluşmaktadır. İşletmeler amaçlarına ulaşmasını etkileyebilecek bu unsurları tüm seviyelerde analiz ederek potansiyel riskleri tespit etmekte ve önceden tanımlanmış yöntemlerle riskin seviyesini düşürmeye çalışmaktadır. İşletmelerde gerçekleştirilen bu faaliyetler risk yönetim sürecini oluşturmaktadır, bu süreçte işletme faaliyetleri ile ilgili sürekli olarak riskler belirlenmekte, hangi risklerin öncelikli olduğu değerlendirilmekte ve risklerin ortadan kalkması için belirli stratejiler geliştirilmektedir.

Risk yönetim sürecinin en önemli aşamalarından biri de risk raporlamasıdır. Risk raporlaması, işletmenin karşılaşılabileceği potansiyel riskleri ve alınan önlemleri açıklayan bir raporu ifade etmektedir. Çalışmada risk, risk yönetimi ve risk raporlaması hakkında açıklamalara yer verilmiş, ulusal ve uluslararası çalışmalar incelenerek risk raporlaması kavramı hakkında literatür taraması yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Risk, Risk Yönetimi, Risk Raporlaması

Literature Review About Risk Reporting

Abstract

Risk is described as the uncertainty item that is expected to occur in a determined period of time causing loss, deficiency, danger or damage, it consists of opportunities and threats expressing favorable or unfavorable gains or losses brought about. Enterprises struggle for detecting potential risks by analyzing these items preventing them to reach their goals in all levels and aim to reduce the level of risks by predetermined methods. These activities establish risk management process in enterprises. In this process, risks are determined constantly according to entities' activities, it is evaluated that which risks should be prioritized and certain strategies are developed to clear away these risks.

Risk reporting is one of the most important phases of risk management process. Risk reporting indicate potential risks that enterprise could face and taken precautions. In this study, explanations are given about risk management and risk reporting, papers are examined for covering literature about risk reporting concept.

Keywords: Risk, Risk Management, Risk Reporting

¹ Bu çalışma 6-8 Eylül tarihlerinde Selanik'te gerçekleştirilen 2. İktisadi ve İdari Bilimlerde Gelecek İçin Bilimsel İşbirliği 2017 Uluslararası Konferansı'nda sunulmuş ve geliştirilmiştir.

1.Giriş

Genel tanım itibariyle risk; işletmenin hedeflerine ulaşması sırasında karşısına çıkabilecek belirsizlikler olarak tanımlanmaktadır. Bu olaylar işletmeleri olumsuz etkileyebileceği gibi olumlu yönde de etkileyebilmektedir. Dolayısıyla risk yönetimi sadece olumsuzlukları önlemek için değil, aynı zamanda fırsatları da yakalamak için kullanılan stratejik planlar bütünü olarak açıklamak mümkündür.

Son dönemde ortaya çıkan sürdürülebilirlik kavramının getirdiği yeniliklerle birlikte, gelir düzensizliğinin en aza indirilmesi, ekonomik büyümenin sağlanması ve dönem içinde ortaya çıkan ani değişimleri karşılık işletmenin hareket kabiliyetinin olması etkin bir risk yönetimi planlamasıyla gerçekleştirilmektedir.

Risk yönetiminin en önemli çıktısı ise risk raporlamasıdır. İşletme amaçlarına göre sahip olunan risklere karşı belirlenen stratejik planlar, risk raporları aracılığıyla bilgi kullanıcılarına aktarılmakta ve haberdar edilmektedir. Çalışmada riskin tanımı ve risk yönetimi açıklanmış ve risk raporlama ile ilgili literatür taraması yapılmıştır.

2.Riskin Tanımı ve Risk Yönetimi

Risk; bir işletmenin faaliyetleri sırasında gelecekte ortaya çıkabilecek potansiyel olaylar olarak ifade edilmektedir. Bir başka tanımlamada ise risk; amaca ulaşmak için belirlenmiş sonuçlardan olası negatif sapmalar şeklinde tanımlanmıştır. Tanımlamalardan da görüleceği üzere risk gelecek dönemde meydana gelebilecek ve işletmeye negatif etkisinin görülebileceği olaylar olarak açıklanabilmektedir. Var olan farklı tanımlardaki ortak nokta ise risk konusundaki subjektif algılamalardır. İşletme faaliyetleri her zaman risk ile iç içedir. Stratejik, finansal ve operasyonel kararların hemen hepsinde bazı belirsizlikler söz konusu olabilmektedir. Bazı durumlarda bu belirsizlikler pozitif bir etki yaratmakta ve bu durum şans olarak ifade edilmektedir. Genellikle belirsizliklerin sonuçlara etkisi olumsuz olmakta ve bu durum risk olarak açıklanmaktadır. Çoğunlukla işletmeler karlarını arttırmak amacıyla risklerden uzak durmaya çalışmaktadırlar ancak şansını elde etmek için risklerin üzerine gitmek gerekmektedir (Göğüş, 2012; 17).

Kamu, özel veya sivil toplum kuruluşu olarak faaliyetlerini gösteren kurumlar açısından fark etmeksizin bir amacı olan ve bu amaca yönelik faaliyetlerde bulunan her kurum belirli bir risk ortamında faaliyetlerini sürdürmektedir. Risklerin tamamıyla ortadan kaldırılması mümkün

olmamakla birlikte uygun da değildir. Ancak riskler kabul edilebilir sınırlar içinde tutulmalıdır. Bu sınır da kurumların risk kültürü olmak üzere kurumun risk alma istekliliği ve diğer faktörlerden etkilenmektedir. Geleceğin belirsizliğinden kaynaklanan riskleri azaltmanın, kabul edilebilir sınırlar içinde tutmanın da en temel yolu risk yönetimini gerçekleştirmektedir (Pehlivanlı, 2014; 59).

İşletmeler, risk yönetimini gerçekleştirmek için genel bir risk portföyü oluşturmalarıdır. Bunu sağlayabilmek için ise risk profillerini ve karşılaşılabilecekleri riskleri bir bütün haline getirmelidirler. Bu risk profili, genel olarak işletmenin kazançlarını ve kazanç esnekliğini belirlemektedir. Riskleri etkin bir şekilde yönetmek isteyen şirket, sadece riskleri değil aynı zamanda riskler arasındaki ilişkiyi de ortaya çıkarmak zorundadır (Lam, 2016; 4).

İşletmelerin risklerle sistematik olarak baş edebilmesi için organizasyon yapılarına uygun bir risk yönetimi çerçevesi oluşturmaları gerekmektedir. Bunlar (Olson ve Dash Wu, 2015;9);

✓ *Risk Yönetimi Çerçevesinin Belirlenmesi:* İşletmelerin odaklanması gereken risklerle ilgili olayların değerlendirilmesi ile başlamakta ve risklerin kullanılabilirliği ile finanse edilebilirliği üzerinden stratejik hedefler oluşturulmasıyla sonuçlanmaktadır. Bu aşama üst yönetim, risk kontrollerini yönlendirmekle ve belirlemekle birlikte riskleri azaltmak ve stratejik riskleri önceliklendirme amacıyla operasyonları sürekli izlemekle sorumludur.

✓ *Risk Gereksinimleri:* Bu adımdaki temel amaç, organizasyonların risklere ilişkin amaç ve stratejilerinin belirlenmesidir. Risk gereksinimlerinin değerlendirilebilmesi için ise öncelikle risk modellerinin tanımlanması ve analiz edilmesi gerekmektedir.

✓ *Bilgi Akışının Tanımlanması:* Tehditler ve fırsatların belirlenmesi, bilgi akışının doğru ve detaylı bir şekilde raporlanmasını sağlamaktadır.

✓ *Fizibilite Analizi:* Risk yönetiminin gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan ihtiyaçlar belirlenmelidir. Önerilen sistemin maliyeti, sistemin amacı ve sistemi kullanan kişilerin yeterliliği göz önünde bulundurularak iş yükü gücünün hesaplanması gerekmektedir.

✓ *Karar Aşaması:* Yapılan analiz sonucunda finansal yönetim riski, sigorta riski ve proje riski içerecek şekilde özelleştirilmiş risk yönetimi çerçevesi belirlenmektedir.

3.Risk Raporlama

Risk raporlama, bir işletmenin sahip olduğu potansiyel riskleri ve alınan riskleri bilgi kullanıcılarına açıklamak olarak tanımlanabilmektedir. İç ve dış risk raporlama olarak ayrılabilir. İç risk raporlama, işletmelerin amaçları doğrultusunda yönetime ve çalışanlara stratejik bilgi sağlamaktadır. Dış risk raporlama ise diğer bilgi kullanıcılarına bilgi sağlamaktadır. Risk raporlamanın çeşitli avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır (Koç ve Uzun, 2015; 213);

- ❖ Risk raporlama, bilgi asimetrisini ve tahmin riskini azaltmakta, bu durum yatırımcının işletmeye olan talebini arttırarak sermaye maliyetlerini düşürmektedir.
- ❖ Risk raporlama, yatırımcı ve işletme arasındaki ilişkiyi geliştirerek yatırımcının daha fazla bilgi elde etmesini sağlamaktadır. Daha fazla bilgiye sahip olan yatırımcının işletmeye olan güveni artmaktadır.
- ❖ Risk raporlama iç kontrol faaliyetlerini de olumlu yönde etkileyerek risk yönetim süreci ve stratejik planlama ile ilgili önemli geri bildirimler sağlamaktadır.
- ❖ Risk raporlama, yatırımcıların karar verme sürecinde işletmenin risk profili hakkında önemli bilgiler sağlamaktadır.

Bununla birlikte risk raporlama işletmenin rekabet avantajını önemli düzeyde etkilemektedir. Çünkü işletmenin geleceğe dönük olarak bilgi paylaşımı yapması rakip işletmelerin bu bilgileri kullanmasına sebep olmaktadır.

4.Literatür Taraması

Risk raporlaması kavramı ile ilgili olarak gerçekleştirilen bilimsel çalışmalardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Deumes (2008) çalışmasında işletmelerin potansiyel yatırımcılarına riskle ilgili bilgileri rapor edip etmediklerini incelemiştir. Hollanda Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören şirketlerin kullandığı çalışmada bilgi

kullanıcılarına maddi yatırım risklerinin aktarıldığı ve bu sayede gelecekteki hisse senedi fiyatlarındaki dalgalanmalara yatırımcıların duyarlı olduğu tespit edilmiştir.

Oliveira vd. (2011) Portekiz bankalarının yıllık faaliyet raporlarında gönüllü riske ilişkin açıklamalara etki eden faktörleri araştırmayı amaçlamışlardır. 111 bankadan elde edilen veriler ışığında risk açıklamalarının paydaşlar üzerinde pozitif etkileri olduğu ve şirket itibarını arttırdığı tespit edilmiştir.

Ryan (2012), işletmelerin risklerini değerlendirmesinde bilgilerin uygunluğuna ilişkin ampirik bir çalışma yapmıştır. Risk raporlarının kalitesinin artması için dört temel faktörün etkili olduğunu belirtmiştir. Öncelikle gerçeğe uygun değer gibi zengin bir muhasebe ölçümü kullanılmalı, nakit akışlarındaki değişimden kaynaklanan kapsamlı gelirlerin ayrıştırılmalı, işletmelerin önceden tahmin edilmiş tahakkuk işlemlerinin geri testleri yapılmalı ve risk açıklamaları, bilgilerin kullanılabilirliğini artıran bir tablo biçiminde ya da daha iyi yapılandırılmış formatlar halinde sunulmalıdır.

Barakat ve Hussainey (2013) Avrupa bankalarında risk raporlama kalitesinin bankacılık yönetimi ve denetimi üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Elde edilen bulgularda risk raporlama kalitesinin yüksek olması bankanın denetim komitesinin faaliyetlerini pozitif yönde etkilemekte olduğunu ve bankanın rekabet gücünü arttırdığını göstermektedir.

Ntim vd. (2013) 2008 küresel mali krizin yaşanmasından sonra risk yönetiminin ve risk raporlamasının önemini vurgulamış ve Güney Afrika'daki işletmelerin kurumsal risk açıklamalarının kalitesi ve kapsamı üzerine bir çalışma yapmışlardır. Elde edilen bulgularda 2008 krizi öncesi yayınlanan risk raporlarında büyük oranda mali olmayan, nitel risklerin paylaşıldığı gözlemlenmiştir.

Mokhtar ve Mellet, (2013), zorunlu ve gönüllü risk raporlamasının kapsamını ölçmeyi, rekabetin, kurumsal yönetimin ve mülkiyet yapısının risk raporlama uygulamaları üzerindeki etkisini Mısır'da bulunan şirketlerin yıllık raporlarında araştırmayı amaçlamışlar. Toplamda 105 işletmenin yıllık raporları ile risk raporlamasının kapsamı ve risk raporlamasının olası belirleyicileri incelenmiştir. Elde edilen bulgularda işletmeler zorunlu risk

raporlamasına henüz hazır değil iken gönüllü yapılan çalışmalarda geriye dönük olarak niteliksel risk açıklaması bakımından artış gösterse de henüz yeterli düzeyde olmadığı tespit edilmiştir.

Kosmala vd. (2014) gönüllü risk açıklamalarının kapsamını ve içeriğini uygulanan risk yönetim prosedürleri açısından incelemişlerdir. Bu tür prosedürler, çeşitli araçların hazırlanması ve riskleri yönetme yöntemleri ile birlikte çeşitli risklerin tanımlanmasını kolaylaştırmaktadır. Polonya’da bulunan sektörler arası yapılan karşılaştırmada ticaret sektöründeki işletmeler, yakıt veya hammadde sektöründeki işletmelere kıyasla çok daha az faaliyetleri ile ilgili risk çeşitlerini belirtmektedir. Bununla birlikte mali olmayan riske maruz kalma ile ilgili açıklamalar her sektörde benzer şekilde bilgi kullanıcılarına aktarılmaktadır.

Kerle (2015) yaşanan mali krizlerin ardından hem yasa koyucuların hem de bankaların, karar vermede eksiksiz, doğru ve zamanında elde edilen risk bilgilerinin önemini fark ettiklerini belirtmektedir. Bu durum sebebiyle risk veri toplama ve raporlama uygulamalarının belirli bir standartta gerçekleştirilmesi ve kalitenin artırılması için gerekli olan sistem mimarisinin ve yönetim uygulamalarının oluşturulması gerektiğini savunmaktadır.

Elshandidy vd. (2015) yılında yaptıkları çalışmada Almanya, İngiltere ve ABD’de zorunlu ve gönüllü olarak risk raporlaması yapan firmaları incelemiştir. Toplamda 219 Alman, 339 İngiliz ve 320 ABD şirketi analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlarda işletmelerin risk bilgilerini yüksek düzeyde açıklamadıkları ve genellikle sistematik ve yasal riskler üzerinde durdukları görülmektedir.

Grody ve Hughes, (2016) küresel finansal krizler sonrası bankaların kültür ve davranış standartlarını incelenmiş ve bankaların hisse fiyatlarını yüksek tutmak için kabul ettikleri riskleri eksiksiz ve doğru bir şekilde rapor etmediklerini tespit etmişlerdir. Çalışma risk raporlamasının hassasiyetinin, zamanlamasının ve kapsamlılığının önemini vurgulamış ve risk yönetiminin ve risk kültürünün gelişmesi gerektiğini belirtmiştir.

Marzouk (2016), Mısır’da 2011 yılında yaşanan siyasi ayaklanma sırasında Mısır’da bulunan işletmelerin yıllık raporlarındaki kurumsal risk açıklamalarını incelemiştir. Farklı endüstri sektörlerinde faaliyet gösteren firmaların yıllık raporları içerik analizi kullanılarak raporların nitelik ve

faktör analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgularda kaliteli risk bilgisinin raporlandığı şirketlerde krizlerin daha az etkili olduğu görülmektedir.

Saggar ve Singh, (2017) risk raporlamasının kurumsal yönetim üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Hindistan'da bulunan ve risk raporlaması yapan 100 firma üzerinden gerçekleştirilen araştırmada risk açıklamalarının yabancı teşvik organları dahil olmak üzere işletme üzerinde önemli pozitif etkilerinin olduğu görülmüştür.

Görülebileceği üzere yapılan çalışmalarda risk raporlamasının işletmelere önemli katkıları bulunmaktadır. Özellikle yatırımcı arasındaki iletişimi güçlendirmesi ve yatırımcıya önemli bilgiler sunması, işletmenin sermaye maliyetlerini azaltmakta ve işletme açısından kolay kaynak bulma fırsatını sağlamaktadır.

5.Sonuç

Risk yönetimi ile işletme faaliyetlerini gelecek dönemde tehdit edebilecek unsurlar tespit edilerek işletmenin amaçlarını yerine getirmesini sağlamaktadır. Bu süreçte riskler tespit edilmekte ve risklerin ölçümü yapılarak bir değerlendirme hazırlanmaktadır.

Risk yönetimi; işletmelerin organizasyon yapısı içerisindeki iletişimini, birimlerin performansını, ve kalitesini arttırmakta, aynı zamanda kaynakların etkin kullanılmasını sağlayarak olası kayıpları önlemekte veya azaltmaktadır.

Risk yönetim biriminin yapacağı analiz ile işletmenin karşılaşacağı risk seviyeleri belirlenmekte ve bu risklere karşı uygun önlemler alınmaktadır. Tespit edilen riskler ile bu risklere uygulanacak olan stratejik planlar risk raporlarıyla iç ve dış bilgi kullanıcılarına aktarılmaktadır. Bu sayede işletme ile ilgili önemli riskler yatırımcıya iletilmiş olmakta ve işletmenin marka imajı pozitif yönde artış göstermektedir.

Risk raporlamasının yapılması ile birlikte olası riskler tespit edildiği için işletmenin olaylar karşısında pozisyon alma şansı yüksek olacak ve bu durum günümüz rekabet ortamında firmaya önemli avantajlar sağlayacaktır.

Ülkemizde risk raporlaması ile ilgili herhangi bir yasal düzenleme bulunmuyorken özellikle kurumsal risk yönetimi için çeşitli standartlar oluşturulmuştur. Dolayısıyla yakın zamanda risk raporlaması ile ilgili düzenlemelerinde uygulanmaya başlanması öngörülmektedir.

Kaynakça

Barakat, Ahmed ve Khaled Hussiney, (2013), "Bank Governance, Regulation, Supervision, and Risk Reporting: Evidence From Oretational Risk Disclosures in European Banks", *International Review of Financial Analysis*, 30, 254-273.

Deumes, Rogier, (2008), "Corporate Risk Reporting", *Journal of Business Communication*, 45(2), 120-157.

Elshandidy, Tamer, Ian Fraser ve Khaled Hussainey, (2015), "What Drives Mandatory and Voluntary Risk Reporting Varietions Across Germany, UK and US?", *The British Accounting Review*, 47, 376-394.

Göğüş, E. Handan Sümer, (2012), "Risk Odaklı İç denetimde Risklerin Saptanması ve Değerlendirilmesi" Türkmen Kitapevi, İstanbul.

Grody, D. Allan ve Peter J.Hughes, "Risk Accounting – Part 1: The Risk Data Aggregation and Risk Reporting (BCBS 239) Foundation of Enterprise Risk Management (ERM) and Risk Governance", *Journal of Risk Management in Financial Institutions*, 9(2), 130-146.

Kerle, Kathryn, (2015), "Enhancing The Quality of Risk Reporting: The Roles of the Risk Decision Maker and The Accountable Executive", *Journal of Securities Operations & Custody*, 8(1), 35-40.

Koç, Filiz Özşahin ve Şaban Uzay, (2015), "Risk Raporlaması: Gelişmiş Ülke Uygulamalarından Çıkarılacak Dersler", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 45, 205-230.

Kosmola, Monika Wieczorek, Joanna Blach ve Maria Gorczynska, (2014), "Voluntary Risk Reporting in Annual Reports- Case Study of the Practices of Polish Public Companies", *Financial Internet Quarterly*, 10(4), 46-59.

Lam, James, (2016), *“Enterprise Risk Management”*, Jon Wiley&Sons, USA.

Marzouk, Mahmoud, (2016), *“Risk Reporting During a Crisis: Evidence from the Egyptian Capital Market”*, *Journal of Applied Accounting Research*, 17(4), 1-40.

Mokhtar, Ekramy Said ve Howard Mellet, (2013), *“Competition, Corporate Governance, Ownership Structure and Risk Reporting”*, *Managerial Auditing Journal*, 28(9), 838-865.

Ntim, C. Collins, Sarah Lindop ve Dennis A. Thomas, (2013), *“Corporate Governance and Risk Reporting in South Africa: A Study of Corporate Risk Disclosures in the Pre and Post 2007/2008 Global Financial Crisis Periods”*, *International Review of Financial Analysis*, 30, 363-383.

Oliveira, Jonas, Lucia Lima Rodrigues ve Russell Craig, (2011), *“Voluntary Risk Reporting to Enhance Institutional and Organizational Legitimacy: Evidence From Portugal Banks”*, *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 19(3), 271-289.

Olson, L. David ve Desheng Dash Wu, (2015), *“Enterprise Risk Management”*, World Scientific, Singapore.

Pehlivanlı, Davut, (2014), *“Modern İç Denetim”*, Beta Yayınları, İstanbul.

Ryan, G. Stephen, (2012), *“Risk Reporting Quality: Implications of Academic Research for Financial Reporting Policy”*, *Accounting and Business Research*, 42(3), 295-324.

Saggar, Ridhima ve Balwinder Singh, (2017), *“Corporate Governance and Risk Reporting: Indian Evidence”*, *Managerial Auditing Journal*, 32(4/5), 1-39.

